

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Центр болгаристики і балканських досліджень імені Марина Дринова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Центру болгаристики і
балканських досліджень
імені Марина Дринова
Дмитро МИКОЛЕНКО

«17» січня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ**

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

спеціальність «Історія і археологія»

вид дисципліни: факультативна

2024 / 2025 навчальний рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

РЄЗНІКОВ Валерій Володимирович, доктор наук з державного управління,
кандидат економічних наук, професор кафедри міжнародних відносин

Директор Центру болгаристики і балканських
досліджень імені Марина Дринова

(підпис)

Дмитро МИКОЛЕНКО

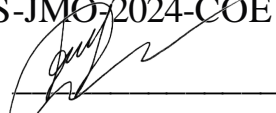
Програму погоджено Науковою радою Центру болгаристики і балканських
досліджень імені Марина Дринова

(підпис)

Михайло СТАНЧЕВ

Програму погоджено з координатором проекту «Східноукраїнський центр
європейських досліджень / Eastern Ukrainian Centre of European Studies (EAUCES
– ERASMUS-JMO-2024-COE 101176972)

(підпис)

Дмитро МИКОЛЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни *«Реформування системи державного управління Європейського союзу: досвід для України»* складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія і археологія» підготовки бакалавра спеціальності «Історія і археологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – надати студентам системні знання про процес реформування системи державного управління в Європейському Союзі та проаналізувати досвід ЄС для України в контексті євроінтеграції. Курс покликаний сформувати у студентів розуміння сучасних тенденцій у сфері державного управління, розкрити механізми та інструменти реформування, а також розглянути виклики та перспективи для України.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування таких загальних компетентностей

- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Формування наступних фахових компетентностей

- СК2.** Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.
- СК3.** Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.
- СК9.** Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК12. Здатність аналізувати природу, динаміку, принципи регіональних інтеграційних процесів.

СК15. Здатність аналізувати основні напрями діяльності дипломатичної служби у зовнішній політиці країн у сучасних умовах.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 годин	-
Практичні заняття	
16 годин	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88 годин	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких результатів навчання:

РН4. Демонструвати знання особливостей, характеру та ступеня взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних відносин різного рівня.

РН8. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

РН9. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН16. Аналізувати та оцінювати сучасні стратегії забезпечення національної та регіональної безпеки.

РН18. Здійснювати діяльність у дипломатичній та інших суміжних сферах міжнародного співробітництва.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи інтеграції соціально-економічних систем: концепції та моделі

Поняття інтеграції соціально-економічних систем, основні концепції та моделі інтеграційних процесів. Суб'єкти регіональної інтеграції: національні держави, регіони та міста, як складова соціально-економічної інтеграції, її інструменти та механізми.

Тема 2. Форми, види та рівні економічної інтеграції на регіональному та місцевому рівнях

Класифікація теорій міжнародної економічної інтеграції. Форми, види, рівні інтеграційних процесів, їх класифікація та систематизація для більш глибокого розуміння. Сучасні виклики соціально-економічної інтеграції у міжнародних процесах на регіональному та місцевому рівнях.

Тема 3. Теоретичні аспекти державної інтеграційної політики та стратегії.

Визначення та сутність державного управління. Історичні етапи розвитку державного управління. Сучасні підходи до розуміння державного управління. Міжнародна інтеграція як об'єкт державної політики. Теоретичні аспекти та роль стратегій у сфері державної політики. Сутність та зміст механізмів формування та реалізації інтеграційних стратегій

Тема 4. Теоретичні моделі державного управління інтеграційних об'єднань та Євросоюзу.

Ієрархічна модель. Мережева модель. Ринкова модель. Партисипативна модель. Бюрократична модель. Менеджерська модель. Публічний менеджмент. Порівняльний аналіз моделей.

Тема 5. Інституційна структура Європейського союзу.

Європейський парламент (European Parliament); Європейська Рада (European Council); Рада Європейського Союзу (Council of the European Union); Європейська

Комісія (European Commission); Суд Європейського Союзу (Court of Justice of the European Union); Європейський центральний банк (European Central Bank, ECB); Рахункова палата Європейського Союзу (European Court of Auditors). Допоміжні органи: Європейський економічний і соціальний комітет (EESC); Комітет регіонів (CoR).

Тема 6. Принцип субсидіарності та розподіл повноважень між рівнями управління у Європейському союзі.

Механізми реалізації принципу субсидіарності та розподіл повноважень на наднаціональному, регіональному, національному, місцевому рівнях. Правова основа, політичний вимір та економічний вплив. Інституційна структура ЄС: дипломатичні аспекти. Дипломатичні відносини ЄС з іншими інтеграційними блоками.

Тема 7. Практичні методи державного управління в Європейського союзу

Механізми реалізації державної політики Євросоюзу як багаторівневої системи управління, що поєднує національні, регіональні та наднаціональні рівні. Методи управління: Комунікативний метод; «Жорсткий» наднаціональний метод; Відкритий метод координації; Міжурядовий метод; Гнучка інтеграція. Система прийняття рішень в Євросоюзі.

Тема 8. Досвід державного управління Європейського союзу для України

Принципи ефективного регулювання ЄС. Інструменти регуляторної політики ЄС. Механізми участі громадян у процесі прийняття рішень в ЄС. Роль громадських організацій у контролі за діяльністю влади ЄС. Євроінтеграція та стандарти ЄС в державній службі України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		лек.	п. з.	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Теоретичні основи інтеграції соціально-економічних систем: концепції та моделі	15	2	2			11
Тема 2. Форми, види та рівні економічної інтеграції на регіональному та місцевому рівнях	15	2	2			11
Тема 3. Теоретичні аспекти державної інтеграційної політики та стратегії	15	2	2			11
Тема 4. Теоретичні моделі державного управління інтеграційних об'єднань та Євросоюзу	15	2	2			11
Тема 5. Інституційна структура Європейського союзу	15	2	2			11
Тема 6. Принцип субсидіарності та розподіл повноважень між рівнями управління у Європейському союзі	15	2	2			11
Тема 7. Практичні методи державного управління в Європейському союзі	15	2	2			11
Тема 8. Досвід державного управління Європейського союзу для України	15	2	2			11
Усього годин	120	16	16			88

4. Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні основи інтеграції соціально-економічних систем: концепції та моделі	2
2	Форми, види та рівні економічної інтеграції на регіональному та місцевому рівнях	2
3	Теоретичні аспекти державної інтеграційної політики та стратегії	2
4	Теоретичні моделі державного управління інтеграційних об'єднань та Євросоюзу	2
5	Інституційна структура Європейського союзу	2
6	Принцип субсидіарності та розподіл повноважень між рівнями управління у Європейському союзі	2
7	Практичні методи державного управління в Європейському союзу	2
8	Досвід державного управління Європейського союзу для України	2
Усього годин		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст роботи	Кількість годин
1	Вивчення літератури з теми: «Теоретичні основи інтеграції соціально-економічних систем: концепції та моделі» Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції / за ред. І.Ю. Матюшенко, С.В. Беренда, В.В. Резніков; колектив авторів. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 496 с.	11
2	Вивчення літератури з теми: «Форми, види та рівні економічної інтеграції на регіональному та місцевому рівнях» Україна в системі європейської інтеграції [Текст]: Монографія. Навчальний посібник / М. Палінчак, В. Приходько, В. Химинець та ін. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. – 344 с.	
3	Вивчення літератури з теми: «Теоретичні аспекти	

	державної інтеграційної політики та стратегії» Снігир О. В. Трансформація Європейського Союзу під впливом кризи єврозони. Висновки для України: аналіт. доп. / О. В. Снігир, С. А. Гуцал; [за ред. А.З. Гончарука]. – К.: НІСД, 2012. – 64 с.	
4	Вивчення літератури з теми: «Теоретичні моделі державного управління інтеграційних об'єднань та Євросоюзу» Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. – 226 с.	
5	Вивчення літератури з теми: «Інституційна структура Європейського союзу» Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції / за ред. І.Ю. Матюшенко, С.В. Беренда, В.В. Резніков; колектив авторів. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 496 с.	
6	Вивчення літератури з теми: «Принцип субсидіарності та розподіл повноважень між рівнями управління у Європейському союзі» Резніков В.В. Організаційні та структурні складові механізму державного регулювання процесів економічної інтеграції міст України: Монографія // В.В. Резніков. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014. – 196 с.	
7	Вивчення літератури з теми: «Практичні методи державного управління в Європейському союзі» Специфіка європейської економічної інтеграції України в умовах асоціації з ЄС та розвитку нової промислової революції : монографія / кол. авторів ; за ред. І. Ю. Матюшенка. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 408 с.	
8	Вивчення літератури з теми: «Досвід державного управління Європейського союзу для України» Резніков В.В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика: монографія // В.В. Резніков. Х.: НУЦЗУ, 2020. - 325 с.	
Усього годин		

6. Індивідуальні завдання

не передбачені планом

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПІ представлено у таблиці

Шифр ПРН (відповідно до ОПІ)	Результати навчання (відповідно до ОПІ)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
ПРН1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.	Лекція з фактичним матеріалом про історичну політику країн ЄС. Знання студентів закріплюються і поглиблюються на семінарських заняттях із застосуванням платформи Padlet, де студенти працюють у командах. Вони самостійно шукають інформацію.	Робота студентів оцінюється на семінарських заняттях, також за підсумками залікової роботи.
ПРН 2.	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.	На семінарських заняттях студенти вчаться застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань, готуючи одноосібні і колективні доповіді про історичну політику ЄС, а потім презентуючи їх.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також за підсумками залікової роботи.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.	На лекціях студенти отримують теоретичну інформацію про нормативно-правові акти ЄС щодо історичної політики.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також за підсумками залікової роботи.
ПРН 6.	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії	На семінарських заняттях студенти вчаться застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань, готуючи колективні презентації на платформі Padlet, а потім презентуючи їх.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також за підсумками залікової роботи.

8. Методи контролю

1. Участь у семінарських заняттях. Усна відповідь на представлені у програмі питання. Максимальна сума балів, яку може отримати студент за підсумками семінарських занять – 60 балів, 12 – за кожне. Бали нараховуються за активну участь в обговоренні представлених питань, дискусію, відповіді на основні і додаткові запитання.

2. Підсумковий дворівневий контроль. Письмова відповідь на представлені у програмі питання. Час виконання – 60 хвилин. Кількість питань – 2. Максимальна кількість балів передбачена за відповіді на кожне запитання складає 20 і 20 балів. Відповідно – максимальна кількість балів за залік дорівнює 40 балам.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Разом	Залік	Сумма
Поточний контроль самостійної роботи на семінарських заняттях										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	40	100
7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5			

Критерії оцінювання

Семінарські заняття

Оцінка 7–7,5 балів передбачає повне і впевнене засвоєння матеріалу, знання основних джерел і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

5–6 бали виставляється за впевнене засвоєння питання, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

1–4 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання

виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал курсу.

Залікова робота

Оцінка 35–40 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

30–34 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

10–19 балів виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

1–9 балів передбачає виконання всіх вимог до попередньої оцінки, а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої системи оцінювання	для дворівневої системи оцінювання

90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції / за ред. І.Ю. Матюшенко, С.В. Беренда, В.В. Резніков; колектив авторів. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 496 с.

Україна в системі європейської інтеграції [Текст]: Монографія. Навчальний посібник / М. Палінчак, В. Приходько, В. Химинець та ін. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. – 344 с.

Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. – 226 с.

Резніков В.В. Організаційні та структурні складові механізму державного регулювання процесів економічної інтеграції міст України: Монографія // В.В. Резніков. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014. – 196 с.

Резніков В.В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика: монографія // В.В. Резніков. Х.: НУЦЗУ, 2020. - 325 с.

Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : Знання, 2009. – 751 с.

Рудік О. М. Вироблення політики та ухвалення рішень в ЄС : навч. посіб. / О. М. Рудік. – К. : Міленіум, 2009. – 278 с.

Снігир О. В. Трансформація Європейського Союзу під впливом кризи єврозони. Висновки для України: аналіт. доп. / О. В. Снігир, С. А. Гуцал; [за ред. А.З. Гончарука]. – К.: НІСД, 2012. – 64 с.

Cini M. European Union Politics / M. Cini, N. Perez-Solorzano Borragan. – Oxford : Oxford University Press, 2016. – 471 p.

The European Union: What it is and what it does. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. – 60 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Як створювався Європейський Союз? URL:

https://www.youtube.com/watch?v=QLFeBAj_6bw&ab_channel=WNPiSMUW

Історія створення ЄС URL:

https://www.youtube.com/watch?v=c2uTqRS4N5c&ab_channel=24%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB

Історія Європейського союзу: від ідеї до реалізації URL:

https://www.youtube.com/watch?v=YtCnhvOgAZQ&ab_channel=%D0%A1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%B9

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Moodle (<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10687>) проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік у письмовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Реформування системи державного управління ЄС: досвід для України», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10687>